

Försvarsdepartementet

Enheten för samordning av samhällets krisberedskap

Er referens: Fö2023/01478**Vår referens:** 23-030

Netnod fick den 21:a september från Försvarsdepartementet möjlighet att komma med synpunkter i remissomgången av *En modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50)*.

Netnod inkommer härmed med följande synpunkter:

- Utredningen gräver inte i problematiken att för företag är investeringskostnader och löpande kostnader inte jämförbara på det sätt som utredningen implicerar.
Netnod föreslår finansieringsprinciperna tar hänsyn till att företag i regel inte har likvärdig tillgång till kapital som offentliga, och speciellt statliga, aktörer.
- Utredningen noterar flera skillnader i styrningen av beredskapsarbetet av elektroniska kommunikationer och elförsörjning.
Netnod föreslår att dessa modeller jämförs explicit, speciellt med avseende på systemets möjligheter att ta investeringskostnader på lång sikt.
- Utredningen lyfter fram samhällets, inklusive Försvarsmaktens, beroende av elektroniska kommunikationer.
Netnod anser att det är ett sundhetstecken att elektronisk kommunikation diskuteras som likvärdigt viktigt med väg, vatten, och el.

Över lag är Netnod mycket positivt inställt till att elektroniska kommunikationer äntligen diskuteras som viktigt för samhället.

Patrik Fältström
Säkerhetsskyddschef

Tel: +46-706059051

Email: paf@netnod.se

Bilaga 1 - Detaljerade kommentarer

1. Inledning

Även om Netnod önskar att utredningen hade gått längre i utvärdering av finansieringsmodeller för försörjningsberedskap, och inte stannat vid principer, så anser Netnod att utredningen tar ett betydande steg i en riktning mot ett koherent beredskapssystem.

Det ska påpekas att det inte är självklart vid genomläsning av utredningen vad begreppen "vara", "tjänst" och "infrastruktur" syftar på i detalj, utan ibland används begreppen slentrianmässigt. Netnods kommentar rör primärt vad vi vill kalla infrastrukturfrågor.

På det stora hela anser Netnod det finns ett antal punkter som behöver vidare diskussion, flera av dessa utanför denna utredning, med fokus på saker / tjänster / varor som primärt utförs av näringslivet:

Vad som är viktigt och hur viktigt det är

I dagsläget är det inte tydligt vad som är viktigt, eller vad kriterierna är för att välja saker som är viktiga. Detta måste speciellt vara tydligt för sådan verksamhet som är beroende av betydande investeringar av näringslivet.

Små aktörer kan göra viktiga saker

Beredskapen i stort i Sverige tar hänsyn till att stora aktörer kan göra viktiga saker, men missar att även små aktörer kan göra viktiga saker. Detta specifikt i fallet elektroniska kommunikationer där mindre organisationer kan förfoga över unik kompetens eller unika resurser som hela samhället är beroende av, både direkt och indirekt. Ett direkt beroende kan vara en central kommunikationsresurs, och ett indirekt beroende kan vara ett open-source källkodsprojekt som stora delar av en infrastruktur beror på.

Förberedelser måste göras

Det finns oklarheter kring vilka förberedelser som behöver göras, och av vem. Övningar är i sammanhanget ett nyckelverktyg som inte används tillräckligt. Även beslut behöver förberedas.

I denna ådra finns även informationsdelning. Eftersom det finns behov av att vid kris dela strukturerad information effektivt behöver samhället innan något inträffar bestämma sig för *hur* information ska delas vid kris och ytterst krig.

2. Finansiering av kapitalintensiv verksamhet

Utredningen tar inte hänsyn till de sätt som kommersiella aktörer bär kostnader på. Exempelvis förekommer begreppet *kapitalkostnad* en gång i utredningen. Redan Elmarknadsutredningen gör bedömningen att högre marginalkostnader kommer premieras över fasta kapitalkostnader när framtiden innehåller minsta osäkerhet.

Övergången till en konkurrensutsatt elproduktion kommer med säkerhet att få delvis motverkande effekter på drivkrafterna att investera i nya produktionsanläggningar. I vissa avseenden kan den nya situationen komma att leda till en ökad försiktighet att investera i ny kapacitet, men det finns också faktorer som kan beräknas vara stabiliserande eller stimulerande för investeringsverksamheten. [...] vilket kan resultera i senareläggningar av investeringar, ett högre avkastningskrav, en lägre fastkostnadsandel och ökad småskalighet i investeringarna.

(SOU 1995:14, ss 63-64)

I sammanhanget är det värt att påpeka att framtiden kan bedömas innehålla stora osäkerheter vid relativt liten utomstående påverkan, då infrastrukturinvesteringar görs över betydande tidsperioder.

Netnod anser att det är problematiskt att utredningen inte har grävt i frågan hur privata aktörer ska incentiviseras att göra de infrastrukturinvesteringar som krävs för att klara av försörjningsberedskapskraven på lång sikt. Utredningen diskuterar hur medel ska inkomma, men inte hur dessa medel skall få operationell effekt.

Utredningen innehåller vidare en genomlysning av hur andra länders modeller för försörjningsberedskap fungerar, men inte heller denna innehåller en genomlysning av hur just *kapitalkostnader* eller *investeringar* hanteras.

3. Beredskap och elektroniska kommunikationer

Utredningen gör jämförelser mellan elkraftsförsörjningen och elektroniska kommunikationer, bland annat i utdraget nedan. Dock gräver inte utredningen djupare för att jämföra modellerna.

Vi har också sett att regeringen vid Svenska kraftnät har inrättat ett rådgivande organ (Elberedskapsrådet), som har till uppgift att bevaka elföretagens och det övriga totalförsvarets intressen i frågor om elberedskap. På detta sätt ges elföretagen tillfälle att yttra sig i frågor om beredskapsåtgärder som de berörs av. Sedan tidigare och innan Svenska kraftnät blev en styrelsemyndighet utsåg regeringen vid myndigheten ett insynsråd som i princip hade samma uppgift. Vi har inte kunnat finna någon motsvarande förordningsstyrd funktion hos PTS.

(SOU 2023:50, s 437)

Då både elkraftsförsörjningen och elektroniska kommunikationer är investeringstunga infrastruktursektorer är det rimligt att göra jämförelser där emellan. Både i termer av finansiering av redundant kapacitet och i termer av den standardisering som krävs för att säkerställa interoperabilitet i kris och ytterst krig.

Netnod anser att det behövs en genomlysning av området elektroniska kommunikationer som tar fokus på en faktisk implementation av ett systemansvar för sektorn som helhet.

4. Beroende av elektroniska kommunikationer

Utredningen, precis som *Kraftsamling - Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret (Ds 2023:34)*, *“Slutredovisning av regeringsuppdrag (Fö2023/01000)”* och *“Utveckling av det militära försvaret 2025–2035 (FM2023-23092:14, Bilaga 2)”* indikerar vidare att elektroniska kommunikationens tillgänglighet är mycket viktig även för det militära försvarets funktion vid kris och ytterst krig.

Netnod håller helt med om denna bedömning. Utredningen hade blivit vassare om det hade förtydligats att det är just *tillgänglighet* som elektroniska kommunikationer kan erbjuda.

5. Sammanfattning

Utredningen *En modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50)* är en bra start på ett större arbete med att säkerställa en fungerande svensk försörjningsberedskap. Netnods huvudsakliga huvudbry med försörjningsberedskapen i Sverige rör just modellen för privata aktörers incitament att ta långsiktiga kapitalkostnader för Sverige.